NOVICE
kmetijskih, rokodelnih in narodskih rečí.

Na svitlobo dane od krajnske kmetijske družbe.

V red devane od *Dr. Janeza Bleiweisa.*

Tečaj **VII.** V sredo 17. prosenca (januarija) 1849. *List* **3.**

Slovanska dóba.

De velike prekucíje
Pridejo ob svojim času,
Stare, nove prerokíje
So pripovedvali glasi.

Nemcu predstvo so pustile
Kralja Višiga razmere,
Prostost de bi otel on sile,
In pa varh bil svete vere.

Kér poklic svoj Nemc je zgrešil,
Popravljaje vse le béga,
Spake té de svet bi rešil,
V delo tó Slován zdaj sega.

Misel to v Slovanov sredi
Modre glave so zbudíle,
In bandero o njih besedi
So roké junaške 'zvíle.

Ako je nebés osoda
V to Slovane namenila,
Naj modrost pogum naroda
K pravim koncu bi vodíla! Hicinger.

Simon Gregorčičeva knjižnica V LJUBLJANI

Kmetijska šola za mlade in stare.

(Dalje.)

Od žitnih rastljin sploh.

Rastljíne, ki se prideljujejo na njivah, razpadejo v 3 verste: ene se imenujejo žita, druge živinska klaja, tretje kupčijske rastljíne.

Žita so rastljíne, kterih zernje ali seme posebno ljudém v živež služi, iz kteriga se moka melje in pšêno dela, iz moke pa kruh in mnogotere jedíla. Žitne rastljíne pa učeni kmetovavci zopet delíjo v 2 réda: pervi red so žita, ki rastejo travi enake, in ktere kmetje navadno žita imenujejo; drugi red žitnih rastljín je sočivje.

I. Od žit.

Žita imajo bilke travi enake, in sploh sledeče lastnosti:

1) one imajo v primeri druzih rastljín ali zeliš le majhne in šibke korenínice, tedej se na plitvih njivah boljši obnašajo od druzih zeliš;

2) imajo le malo in bolj suho perjiče (razun ajde, ki se práv za práv ne šteje k žitu), ktero perjiče se le malo razširi, tedej na njivi ne delajo zemlji veliko sence, je ne deržíjo dolgo časa mokre ali vlažne, ne zatirujejo plevéla, ne branijo prenagliga gnojniga (gazniga) izpuhtenja iz zemlje, in veter ima veliko moč skozi žitno polje pihati;

3) imajo veliko močica ali štirke (Stärkemehl) pa malo vlečica (Kleber *) v sebi, zatorej se jim sploh ne prileže premočno gnojenje, posebno s živinskim gnojem ne; po presilnim gnojenji rade zbolé;

4) v bilkah imajo veliko kremenice (Kieselerde), torej jim je taka perst za popolno bilčno rast potrebna;

5) one so v stanu iz bilčnih kolenc nove korenínice poganjati, ako se le kolenca s perstjó zakrijejo.

Mnogoverstne pleména žitnih rastljín so: pšenica, rèž, ječmen, ovès, prosó, turšica, sirk, rajž, — in (če ravno práv za práv ne) ajda.

Domovína pšenice, rèží, ječmena in ovsa je Azija, tisti del svetá, ki nam proti jutru leží, in po popísu zvedeniga možá Dureau de la Motte so posebno Jordanova dolína, Palestina in bližnje dežele Arabije tisti kraji, kjer imenovane žita divje rastejo, in od koder so jih popotniki k nam prinesli. Kér je zrak (luft) jutrovih krajev našim deželam nekoliko enak, so se dale imenovane žita v naših krajih lahko privaditi in še clo v ozimine spreoberniti.

Prosó, turšica, ajda, sirk in rajž so pa iz bolj gorkih krajev domá, ki nam proti jugu ležé, so tedej bolj mehkiga pleména, in kér ne morejo nič merzljíne terpeti, se morajo še le takrat sejati, kader se ni nič več mraza bati.

(Dalje sledí.)

Kaj imajo naši kmetje noviga začeti, in kaj stariga obderžati?

Ostopíte se okoli mene, ljubi moji! in poslušajte me, kar vam bom povédal, ne kakor svojiga učenika, ampak kakor svojiga prijatla.

Časi so se spremenili, ljubi moji! silno so se spremenili, — naš ljubi Estrajh je postal svobodna dežela, in z Božjo pomočjo in če njegovih sovražnikov nobeden več poslušal ne bo, bo kmalo tudi srečna, práv srečna dežela.

Kér se je tedej vse spremenilo, se morate tudi ví, ljubi moji! na marsikteri plati enmalo spreoberniti; na drugi plati pa — to je na dobri plati, ktero ste dozdej očitno pokazali — morate pri starim ostati. Poslušajte me kot svojiga prijatla; prevdarite dobro, kar Vam bom povédal, in svest sim si, de boste na zadnje rêkli: Novíce nam še zmirej resníco povedó.

Časi so zginili, v kterih so večidel le bogatini, mogočniki in ljudjé tako imenovaniga žlahtniga stanú perve pravíce imeli do visocih služb in visocih častí, in v kterih jo človek nizkiga in revniga stanú ni lahko mogel delječ prinesti, če je bil še takó priden in prebrisan. Zdej smo vsi enaki pred postavo. Vender ena

*) Vlečič je tisti obstojni del žitniga semena, brez kteriga bi se ne dal kruh pêči. Ko bi vlečica v testu ne bilo, bi se kruh nikdar ne vzdignil. Več od tega učí Vertovcova kemija na 216. strani.

prednost bo ostala in mora ostati, in ta prednost je: de tisti, ki kej več zná in ki se je kej več naučil, mora prednost pred tem imeti, ki menj zná in se je menj naučil. Zatorej, ljubi moji! ne bodite prihodnjič takó zanikerni pri izreji svojih otrók, pošiljajte jih raji, kakor dozdej, v šolo, in imejte raji eniga hlapca več, kakor de bi otroke domá obderževali za domače in poljsko delo. Verjemíte mi, de se vam bo to dobro splačalo. Med vašimi otroci, ljubi moji! je veliko bistrih glavíc, ktere je treba le s podukam zbuditi, de se odpró, in vam in sebi in celi deželi veliko dobička prinesó. Morate pa tudi vediti, de tudi šole bojo prihodnjič drugači napravljene, kakor dozdej, kjer se je marsiktera reč učila, ktera ni bila piškoviga oreha vredna, — kjer so si vaši otroci glave lomili in na zadnje vender niso nič od tega imeli, kakor to, de ste jih zmerjali, rekoč: „si dva in še več lét v šolo hodil in si še bolj neumen iz šole prišel, kakor si v šolo šel.“

Vidite, ljubi moji! poprej naš domači jezik ni clo nič veljal — v šoli in kanclijah so ga zaničevali, samo pri pridigah v cerkvi so ga nam še pustili — pa Bog vé, kako dolgo bi bilo še to terpélo, kér je moglo vse po ptujim nemškim kopitu biti. Takó bi nas bila nemčija v nekterih létih popolnama zadušila. Mili Cesar Ferdinand so nas rešili te sužnosti; Oni so dali vsim narodam njih pravíce, in perva pravíca vsaciga naroda je njegov jezik, ali — kakor ponemčani Slovenci pravijo — njih špraha. Nas sedanjí Cesar so poterdili s svojo cesarsko besedo vse od Cesarja Ferdinanda zagotovljene pravíce svojim ljudstvam, in sedanji ministri so slovesno obljubili, de bojo skerbeli, de se bo vse to tudi kmalo v resnici zgodilo. Tako bo prišel naš jezik k tisti veljavi, kakor drugi jeziki v svoji domačii, tedej bo treba, de se v šolah na tanjko učí in v mnogih vednostih omíkuje in otesuje; zakaj sram nas je, de moramo reči: „Slovenci smo, in ne znamo slovensko! Kaj se posmehujete temu, kakor de bi hotli rêči, de to ni res? Res je, res je, ljubi moji, in de bi tako res ne bilo! Vam hočem le ob kratkim to spričati. Vaš Tone je hodil 3 léta v šolo in je potem domá ostal; Vi mu rečéte: naj v domačim jeziku (v drugim mu takó ni mogoče) piše pismo svojimu bratu, ki je vojak na Laškim — kako težko ga to stane, kako se bojí peró v roko vzeti, kako meša vso sodergo skupej, kakošen je pravopís! Véste zakaj Toneta pisanje tako tare, zató kér ga niso v šoli poprej tega popolnama vadili. Naše šole tudi po deželi so zmirej le po nemškim cikale; takó se je učilo enmalo po slovensko, enmalo pa po nemško — in konec tega je bil, de se vaši otroci niso clo nič popolnama naučili in de vi, kmetje! niste nič zaupanja do svojih šol imeli. Nikar! de bi hotel nemškiga jezika zaničevati, ki je toliko ljudém potreben — govorjenje je tukej le od šol po kmetih, ktere morajo čisto slovenske biti, če hočejo kej prida biti; sej žalostna skušnja toliko lét učí, de ravno mešanca je tega kriva, de vi zabavljate čez šole, kér praviga prida niste vidili. — De slovensko Slovenci ne znamo, se očitno kaže tudi iz tega, kér že vi, kmetje! se pritožite, de ne razumete ene ali druge rečí, če ravno je čisto po slovensko pisana, in če nič nemške ali laške soderge v sebi nima. Takó se pritožujejo nekteri, de ne razumejo oznaníl, ki jih deželno poglavarstvo razglasuje. Nočemo sicer terditi, de ena ali druga reč bi se ne dala bolj po domače rêči — ali večidel ni prestavljavec tega kriv, če ga bravci ne razumejo, ampak bravci sami, kteri dobro slovensko ne znajo, in pa tudi od téh rečí nobeniga zapopadka nimajo, od kterih je v téh oznanilih govorjenje, zató kér jim mnogih vednost manjka. Kakor se vam v slovenskim jeziku godí, se godí prostim nemškim bravcam tudi v nemškim. Potrebnih vednost vsim skupej manjka, ktere se dajo le v šoli in potem z lastnim branjem domá pridobiti. — De slovensko Slovenci ne znamo, se nadalje očitno kaže v tém, kako silno se veliko učenikov slovenšine bojí, kér spoznajo, de je ne znajo, so pa preleni, de bi se je z sveto ljubeznijo poprijeli, in zató raji pravijo: „de nam s slovenšino ni nič pomagano, in de le v nemšini je izveličanje.“ Takó si taki učeniki na vso moč prizadevajo, de bi stara Vodnikova pravlica od nemškiga in slovenskiga konja (Pesmi V. Vodnika na 20. strani) tudi prihodnjič svojo resnico obderžala. Imamo sicer po slovenskim marsikteriga učenika, ki spozná, de enakopravnost narodov v tém obstojí, de — brez de bi sovražniki bili druzih jezikov — popolno izučenje v domačim jeziku v pervo versto gré, in sicer tako izučenje, de se nihče ne vstraši, eno ali drugo reč v slovenskim jeziku ravno tako pisati in izdelati, kakor v nemškim. De pa v ta stan pridemo, so nam v domorodnim duhu osnovane šole nar bolj potrebne. — De slovensko Slovenci ne znamo, se tudi očitno kaže v tém, de se veliko vradnikov po kancelijah bojí slovenskiga jezika in de se ga branijo kakor nar večiga sovražnika, in de nekteri vradniki še zmirej mislijo, de slovenske dežele morajo vedno ostati pohlevne služabnice nemškiga ravnanja. So sicer nekteri vradniki, ki so zapodadli ministerski ukaz, de narodovnost je nar svetejši blago vsaciga naroda in se radi ravnajo po tém, pa veliko jih je, ki tega zapopadka nimajo — zató kér slovenskiga jezika ne znajo in se ga učiti bojé. Če bi bili že od nekdej jezik slovenskiga naroda obrajtali in se ga v šolah učili kakor druge jezike, bi ne imeli zdej vradniki toliko težáv, v kancelijah vse v tistim jeziku pisati, kteriga naše ljudstvo razume, in ta je slovenski. — Lejte, ljubi moji! iz vsiga tega gotovo spričanje, de slovenskiga jezika ne znamo; kamor pogledate, vidite žive priče. Zató nas je ustava, ktero so nam mili Cesar dali, zalézla v slabosti in nemôči, de si moramo zdej na vso moč prizadevati, de bomo dohitéli, kar smo zamudili v poprejšnjih časih. Tedej ubogajte moj svèt, priganjajte svoje otroke v mladosti k učenju, in spoštujte učenike, ki imajo velik poklíc, iz nevednih ljudí brihtne in umne deželane iztesati.

(Dalje sledí.)

Žalostna prigodba

in potrebni opomini hišnim gospodarjem in gospodinjam.

Med Vačem in Ponovičem, so Kerhliče, kjer ste dve hiši. Ena teh hiš je pogorela 3. dan tega mesca ob 6. zjutrej, in prigodba žalostniga spomina se je tù pripetila. Kmetijstvo je bilo borno, vse leseno in pod eno streho; na enim koncu nizka hiša, na družim pa hlevce, kjer je troje goved priklenjenih bilo.

Kakó se je oginj zatrosil, se nič ne vé; le toliko se vé, de ko so se ljudjé v hiši predramili, je že okrog vrat tolikšni oginj bil, de se jim nihče ni bližati upal. Kaj je bilo v ti tesnobi, kér je izhod z ognjem sozidan bil, storiti? Oče, skerben za otročička, ga skozi okno pahne; sestra gospodarjeva in žena se trudama tudi skozi okno splazite, gospodar, plečnat mož, skozi premajhno okno nemore; njegova mati, komaj glavo skozi pomolí, se ji že žerjavica za vrat vsuje, in si nazaj pomaga; teta žene, ki je še le zvečer bila k hiši prišla, tudi skozi okno ni odšla. In tako so tri osébe (peršone) v strašnih mukah (terpljenji) svoje življenje končale; roke in noge so jim kar vse zgorele, njih trupla so skerčene in scverte, de jih je bila groza pogledati!

Pri ti priložnosti pa tudi nemorem zamolčati hudih napak, ktere se tako pogostama po deželi vidijo, in po kterih se oginj kej lahko zatrosi:

1. Ena takih napak je mnogim možakam lastna, ki gredó živini klast, in v naročji suho mervo prenašaje, tabak pijó, brez de bi se spomnili velike nevarnosti!

2. Po skednjih in podih, kjer ljudjé pri luči mlatijo, v mnogih krajih z gôlo svečo svetijo.

3. Déklje so toliko zanikerne, de one, ko zvečer gredó molst, po hlevu z lučjo brez svetilnice hodijo, in jo na kak steber, verh kteriga je polno pajčine in po tléh vse nastljano, obešajo.

4. Velika nevarnost na kmetih ogenj zatrositi, so tudi mačke, ki se pri ognji grejejo, in se, gorkote iskaje, rade tudi s silo v peč splazijo in se v hudi zimi zkorej s herbtam ognja dotikujejo. Če se primeri, de se mački dlaka vname, ona kot hudoba s živim ogljem iz pečí treši in zbeží pod streho, ali kamor koli si bodi, de bi se ognja znebila in takó se pogoriše napravi, kakor je Samson zrelo pšenično žetvo Filistejcam pokoncal, ko je nalovljenim lesícam repe zažgal in jih po polji spustil.

Povejte tedaj, ljube Novíce! ljudém, ki Vas radi poslušajo, de naj se ljudjé toliko škodljivih zanikernost bolj skerbno varjejo, in de naj posebno maček, ki so pri hiši sicer koristne, pri ognji greti ne pušajo!

Podgrivarski.

Silni oginj na Notrajnskim.

Na noviga léta dan zvečer je vstal v Beču, vasi Knežke fare — Pfarr Grafenbrunn — oginj, kteriga je huda burja tako čez vso vas razširila, de je v pol uri 65 hiš do tal pogorelo. Le samo 16 hiš je ostalo. Strašin oginj je bil! Strašna je nesreča! Desiravno jih je veliko v bratovšini sv. Florijana, vender nobeden ni za toliko zavarovan, kolikor je poškodovan, kér jih je ta nesreča ravno zdaj zadéla, ko so imeli svoje létne pridelke pod streho. Škoda je cenjena čez 50,000 gold. Jez bližnji sosed te nesrečne vasí, ko svojih sosedov nesrečo dobro poznam, v iménu teh 65 nesrečnih gospodarjev in njih nedolžnih otročičev se k vam milim dobrotnikam obernem in vas prijazno prosim, tém revežem, ki jih je čez 500 duš na štivilu in se zdaj v hudi zimi po ptujih hisah potikati morajo, po premožnosti pomagati in svoje milodare, berž ko je mogoče, na fajmoštra v Knežak, gosp. Ignacija Mallita poslati, de se med potrebniši razdelé.

Iz Zagurja poleg Postojne 9. prosenca 1849.

Ktere iména mescov so prave?

(Konec.)

Stari Slovenci so po Metodiju in Cirilu od Gerkov keršansko véro dobili in z njo tudi navadne iména mescov, kar nam spričuje stari slovenski Ostromirski. Kalender od léta 1057, v kterim so vsi mesci, kakor po navadi latinsko imenovani, le k januarju je pristavljeno prosinec, in avgustu zarev, pri drugih pa ni nobeniga sledú kakiga slovenskiga iména. Od tod torej pride, de imajo še dandanašnji vsi Rusi stare latinske iména mescov, le enmalo po rusko zavíte.

Vse romanske ljudstva, kakor: Italijani, Španci, Francozi, Valahi, — vse germanske ljudstva: Nemci Angleži, Danci, Švedi i. t. d. — tri četert Slovanov, to je, Rusi, Bulgarci, Serbi, vsi ti le vesoljno znane latinske iména rabijo.

Le ena četert Slovanov: Poljaki, Čehi, Slovaki, Horvati in Slovenci hočemo svoje posebne imeti, ako ravno latinske dobro poznamo in jih tudi veliko bolje rabiti znamo, kakor svojih 34 slovanskih. — Vsim Evropejcam, zvunaj Turkov, so tedaj stare latinske iména mescov dobro znane.

Pa ne le samo v Evropi, ampak tudi po celi nezmirni Ameriki, po velikim delu Azije in Afrike, po iztočni in zapadni Indii, celò po daljni Avstralíi, se samo latinske iména mescov rabijo, ne le v svetovnih, ampak tudi v cerkvenih in duhovskih opravilih. Kakor delječ tedaj kristjanska véra in ž njo latinska omikanost seže, to je, po vsim svetu, se rabijo te iména mescov. Ali se hočemo mi Slovenci po ti poti od celiga druziga sveta lociti in postati novi Kitajci? —

Ni prostora tukej razlagati kakošno zmed bi tako ravnanje že zdaj v naših pogodnih, kupčivskih in posebno menjvavskih pismih (Wechselbriefe) delalo. Alí bomo mornarjem, ki naše železo in jeklo v Ameriko, Bražilijo in Indijo vozijo, tudi naših velikih in malih pratik naložili, de se bodo zamorske ljudstva tudi naših mescov naučile in tako vedile naše menjovavske pisma o pravim času sprejeti ali pa jih nazaj poriniti. Kaj bodo pa še le v prihodnjih časih pisarji naše zgodovine reveži počeli? Ali bomo tudi za njih vsaciga eno naših pratkic prihranili, de se bodo zamogli iz njih našiga časoslovja (Zeitrechnung) naučiti?

Ob kratkim: kdor tedaj piše za široki svét, ali za prihodnje čase, bo rabil stare, povsod znane, povsod veljavne iména mescov. Kdor pa piše le za danes in jutro, le za domači log, in si zaznamovati hoče: kdaj de je breza sočna, kdaj je treba gosence moriti ali listje grabiti, nej se pa posluži tistih imén, ktere so mu nar ljubši.

Vas pa, dragi vredniki časnikov, novíc in daníc prosimo, odločite v novim létu, po izgledu usmiljeniga pratikarja, saj en kotiček na svojih listih za častitljive stare latinske iména, če jim že nočete clo popolnama gospodarstva, ktero se jim po vsi pravíci spodobí, izročiti.

Pod Šmarno goro 27. decembra 1848.

Peternel.

Sloven ali Slovan,
pa ne Slavjan ali Slavijan.

Kdo more po pameti misliti, de bi bili naši predniki ime svojiga naroda iz besede slava olikovali ali izpeljevali? Veliko bolj jim je bilo mar za mir ko za slavo, kar nam njih zgodovina pové, in tudi že beseda bran očitno spričuje. Beseda vojska poméni pri njih kardelo vojšakov, in vojsko so imenovali bran, in ta beseda nam razločno pokaže, de se niso vojskovali za slavo, ampak so se le branili. Smešno je terditi, de bi bil ta tako mirin in pameten narod v besedi svojiga imena, ko še v vojskovanji ne, na slavo mislil. Lahko si je pa misliti, de so le po besedi kakor druge tudi svoj narod imenovali: Latince so imenovali Vlahe, to pomeni pri njih kar pri nas blebetavce, vlahvovati je pri njih blebetati, — Tevtone pa Nemce, to je mutce, nem pomeni mutastiga; kdor pa je njih jezik govoril, jim je bil Sloven ali Slovan, to je z besedo, njim znano, obdarovan; slovo poméni besedo, govor.

Pa tudi konec besede „Slavjan“ je napčen: kadar se beseda z **v** končá, in se ji **jan** natakne, se mora vselej **l** predstaviti, ki ga tukaj ni, postavim: Lancovljan i. t. d. Lahko si je tudi misliti, de je Nemec po svoji šegi imé Slovan v „Slawe,“ „Slawen“ prekoval.

Kogar je pa Rusovski pravopis v napčno pisanje tega iména zapeljal, se bo te napčnosti lahko prepričal, če le v Rusovsko slovnico pogleda, kjer je pravi izrek Rusovskiga **ja** ali **'a** povédan.

Tudi primki Souvan, ki jih je več v naši deželi, nam kažejo pravo imé našiga naroda, in **u** so še zmirej ohranili, de nam očitno pokažejo, od kod je to imé; pa še očitniši bi to pokazali, ko bi **u** pred **o** devali: Suovan, Slovan. Častiti gospodje Souvani mi ne bote zamerili, de vas tukaj očitno v misel vzamem!

Metelko.

Iz deržavniga zbora.

V poslednjim listu smo rekli, de bo 8. prosenec imeniten dan, in zares sta bila 8. in 9. prosenec imenitna

dneva. Veselí nas bravcam oznaniti, de se je razpertija med deržavnim zboram in ministri spet poravnala, ki se je 4. prosenca zavoljo 1. razdelka ustavnih pravíc („vse oblasti izvirajo od ljudstva") hudó vnela. Kaj se je 8. in 9. prosenca v zboru godilo, moramo bravcam nekoliko obširniši povédati, de resníco zvedó, ne pa laží, ktere bi se utegnile po deželi zatrositi. Takole je bilo: Večíni zbora vgovor ministra Stadiona (kteriga smo nekoliko v poslednjim listu oznanili) ni bil všeč. Desníca se je v ti reči z levíco sklenila in 178 poslancov, s predsednikam Strobacham vred, je podpisalo odgovor ministru, v kterim se pritožijo, de taki ministerski vgovori kratijo zboru svobodno besedo in svobodno pomenjkovanje, ktero so Cesar v Svojih razglasih 16. velkiga travna in 6. rožnika zboru dali. Ta odgovor je bil z 196 glasovi zoper 99 poterjen in v zboru ministram bran. Minister Stadion je na to odgovoril: „de ni res, de bi hotli ministri kadaj deržavnimu zboru svobodno besedo, svobodno pomenkovanje braniti, in ako so se 4. prosenca zoper 1. razdelk ustavnih pravíc vstavili, so to le zató storili, kér so hotli odkritoserčno zboru in svétu pokazati, kako oni zavezo med Cesarjem in ljudstvam razsodijo, na ktero zavezo se pravíce Cesarja in ljudstva opirajo, de se ne Cesarju ne ljudstvu krivíca ne zgodí." — Ko so potem še nekteri za obstanje, nekteri za overženje 1. razdelka govorili, je šel ob 3. popoldne zbor sak sebi, brez de bi bila ta razpertija poravnana, ktera je tako imenitnost zadobila, de se je slišalo govoriti: če se ministri z zboram v ti reči ne poravnajo, bojo odstopili ali ministri, ali pa bo šel celi zbor sak sebi. — Se vé de so se poslanci domá berž zbrali in so poslednji odgovor ministra na tanjko prevdarjati začeli. — Veči del poslancov desníce se je potolažil po zgorej imenovani razlagi ministra Štadiona, in slovanska stranka je sklenila predlog, kteriga je drugi dan Ulepič (krajnski poslanec) zboru priporočil, in kteri je bil z veliko večíno glasov tudi poterjen.

Ulepičev predlog se takole glasí: „Danes imamo imenitno reč skleniti, kteriga sklepa veliko milijonov avstrijanskiga ljudstva željno pričakuje. Pred vsim moramo pri ti reči prevdariti podlago pravíce, na ktero se imenovani 1. razdelk opira. Pervi del tega sostavka obseže le neko misel, ktero so nekteri izmed nas resnično, nekteri krivično spoznali. Kar mene zadene, se nočem v jedro tega razdelka vtikovati, ampak moja reč je le presoditi: kaj je in kaj mora za vsaciga reč pravíce biti. Reč pravíce pa ni le gôla misel, ampak gotovi sto- in stolétni stan avstrijanskiga cesarstva, in razmera ali zaveza, ki med vladarjem in vladanimi ljudstvi toliko lét zares obstojí. Na to se mora gledati, če se hoče pervi del 1. razdelka („vse oblasti izvirajo od ljudstva") pravično razsoditi. (Potem je razložil Ulepič cesarske razglase 25. mal. travna, 16. vel. travna, 3. in 6. rožnika, 16. in 19. kozop., 2. grudna in odgovor ministrov 7. kimovca). Iz vsiga tega — Ulepič na dalje govorí — se očitno kaže, kaj de vladarstvo hoče. Če pa hočemo zvediti, kaj de avstrijanske ljudstva hočejo, poglejmo na mnoge poslanstva in dopise, ktere so ljudstva iz vsih krajev našiga cesarstva pred tron Cesarja poslali. Iz vsiga tega je očitno, de Cesar in ljudstva hočejo v lepi zavezi edino pot iti in delo zedinjenja do konca dognati. Za tó so nas naši poročniki poslali, in z velikim veseljem bojo sprejeli ustavo, ktera bo svoj sklepni kamen v častitljivi kroni avstrijanskiga Cesarja imela. Zatorej je moj predlog: de izpustimo 1. razdelk, in de nej se ima prihodnja sostava zastran deržavnih oblast ustavnimu zboru zdelati dati."

Velika večína poslancov desnice in sredíce je poterdila Ulepičev predlog — in takó se je pravda stêkla po vošílu milijonov in milijonov ljudí — mi samo to pristavimo, de tudi po vošílu vsih pravih Slovencov, ki scer ne bojo terpeli, de bi jim kdo njih ustavno svobodo krajšal, pa tudi ne, de bi kdo Casarju tisto oblast vzeti hotel, ktera po ustavi Cesarju gré. De tudi deržavni zbor ni nikdar kej taciga mislil, so nam mnogi govorniki 8. in 9. prosenca razložili. Zavoljo veliko vsiga spoštovanja vrednih poslancov, ki v zboru sedé, želimo de bi zbor obstal in kmalo ustavo dokončal. Ustavo, ustavo nam dajte kmalo!

Novičar iz Ljubljane.

Minister je dovolil v Ljubljani šolo kmetijstva v slovenskim jeziku; učenika sta g. Dr. Orel in g. Dežman; tudi je dovoljena šola deržavljanskiga pravdoznanstva (Civilrecht) v slovenskim jeziku; učenik je g. Mažgon; vsaki dan pričakujemo dovolitve slovenskiga uka iz kaznovavnih postav (Criminalrecht). — G. prof. Metelko so že pred novim letam začeli razlaganje staro-slovanskiga jezika, vsak torek popoldne od 2 — 3, kteriga živo priporočimo vsim jezikoslovcam. — Ker učenci (študenti) ne smejo več narodni stražniki (Nationalgardisten) biti, je šla tudi Ljubljanska akademijska kompanija saksebi, in scer 11. dan tega mesca z veliko pohvalo svojiga lepiga domorodniga obnašanja, ktero so ji deželni poglavar, vodja narodne straže in stotnik kompanije glasno na znanje dali. — Ministerstvo je poterdilo g. Karl Raaba, rodoljubiga moža, za tačasniga namestnika cesarskih krajnskih mest pri deželnih stanovih, dokler bojo ti obstali. — Gosp. Dr. Prešerin nam je na znanje dal, de ni res, kar je unidan „Novičar" zastran njegove bolezni govoril, in de njegova bolezin ni huda, kar se očitno iz tega vidi, ker g. dohtar sam Novíce bere. Z velikim veseljem tedej prekličemo Novičarjevo laž. — V nedeljo je šlo čez 400 Madžarskih vojakov in vjetih pomagačev skozi Ljubljano, ktero bojo v mnoge regimente na Laškim potaknili.

Novičar iz mnogih krajev.

Naša armada je pretečeni teden na Ogerskim spet eno zmago za drugo dobila. Madžari povsod bežé, kakor zajci pred strelcam. Windischgrätz in Jelačič sta brez bôja v Buda-Pešt prišla, kjer jih je ljudstvo z velikim veseljem sprejelo. Košut je v Pestu poropal, kar je mogel, in jo je, kakor pravijo, proti Dabrečinu pobegnil, de bi na Turško všel. Neka madžarska rodovína (Zichi) je sama 50,000 gold. postavila na Košutovo glavo! — Na Dunaji se je v vojaški bolnišnici kolera začela. — Papežove dežele so v polnim puntu. Sveti Oče so še zmirej v Gaeti. — Oficirji Serbskih armad nosijo na mečih ces. kralj. ovézo, na persih pa svitle plošice z vpisam: „Za svobodo in slovanstvo." — Piemontezi so s svojo armado obsedli celo svojo mejo, kar pomeni, de nimajo mirnih misel. — Govorica se je iz Dunaja zanesla, de rešenje desetíne, tlake in druzih gruntnih dolžnost bo šlo na 3 tretjínke (dritelce): eno tretjinko bo mogla grajšina zgubiti, drugo bo plačala deržava, tretjo pa podložni kmet. Tode to je šele govorica — mislimo pa, de bi bilo s tem vsem vstreženo, ko bi govorica resnica postala. — Pravijo, de se bojo prihodnjič od psov davki odrajtovali; kar bi bilo prav, de se bo saj po mestih neizmerno število nepotrebnih psov pomanjšalo.

Današnjimu listu je pridjan 3. dokladni list.

Natiskar in založnik *Jožef Blaznik v Ljubljani.*